

Offentlig upphandling

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 39 motionsyrkanden angående offentlig upphandling från den allmänna motionstiden hösten 2010. Motionsyrkandena rör bl.a. frågor om miljöhänsyn, sociala hänsyn och kollektivavtal vid upphandling, ratificering av ILO:s konvention 94, antidiskrimineringsklausuler, lokal upphandling och upphandling av hälso- och sjukvård.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns fyra reservationer och sex särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	6
Utmaningsrätt	6
Kollektivavtal	8
Miljöhänsyn	10
Mindre företag	15
Djuromsorg	18
Närproducerat	21
Sociala kriterier	25
Beställarkompetens m.m.	26
Fackliga organisationers insyn	28
Hälso- och sjukvården m.m.	29
Reservationer	32
1. Kollektivavtal, punkt 2 (S, V)	32
2. Miljöhänsyn, punkt 3 (V)	33
3. Fackliga organisationers insyn, punkt 9 (S)	34
4. Hälso- och sjukvården m.m., punkt 10 (S, V)	34
Särskilda yttranden	36
1. Miljöhänsyn, punkt 3 (S)	36
2. Miljöhänsyn, punkt 3 (MP)	37
3. Djuromsorg, punkt 5 (V)	37
4. Närproducerat, punkt 6 (MP)	38
5. Sociala kriterier, punkt 7 (MP)	38
6. Hälso- och sjukvården m.m., punkt 10 (MP)	39
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	40
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	40

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utmaningsrätt

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fi203 av Hans Backman (FP) och

2010/11:Fi255 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M).

2. Kollektivavtal

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fi207 av Fredrik Olovsson (S),

2010/11:Fi208 av Börje Vestlund (S),

2010/11:Fi254 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S) och

2010/11:A385 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 1 (S, V)

3. Miljöhänsyn

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fi209 av Olle Thorell (S),

2010/11:Fi222 av Elin Lundgren (S),

2010/11:Fi245 av Ann-Kristine Johansson (S),

2010/11:MJ296 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11,

2010/11:MJ433 av Jan Lindholm (MP) yrkande 2,

2010/11:MJ449 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 13,

2010/11:N220 av Jan Lindholm (MP) yrkande 2,

2010/11:N374 av Hans Olsson m.fl. (S) yrkande 3 och

2010/11:N437 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4.

Reservation 2 (V)

4. Mindre företag

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fi212 av Katarina Brännström (M),

2010/11:Fi219 av Johan Forssell och Karin Enström (båda M),

2010/11:Fi241 av Eliza Roszkowska Öberg (M),

2010/11:Fi267 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2010/11:C298 av Jan-Olof Larsson och Peter Hultqvist (båda S)

yrkande 3 och

2010/11:N409 av Kenneth G Forslund m.fl. (S) yrkande 3.

5. Djuromsorg

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fi220 av Cecilia Widegren (M) och

2010/11:Fi223 av Helena Lindahl och Anders Åkesson (båda C).

6. Närproducerat

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fi239 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S),

2010/11:C305 av Gustav Fridolin och Valter Mutz (båda MP)
yrkande 2,

2010/11:C311 av Irene Oskarsson (KD) yrkande 15,

2010/11:MJ226 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 och

2010/11:MJ272 av Anders Sellström (KD) yrkandena 2 och 3.

7. Sociala kriterier

Riksdagen avslår motion

2010/11:Fi247 av Ulf Holm (MP).

8. Beställarkompetens m.m.

Riksdagen avslår motion

2010/11:Fi252 av Hillevi Larsson (S) yrkandena 1 och 2.

9. Fackliga organisationers insyn

Riksdagen avslår motion

2010/11:Fi253 av Hillevi Larsson (S).

Reservation 3 (S)

10. Hälso- och sjukvården m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:So481 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 3,

2010/11:So573 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5,

2010/11:N386 av Christer Adelsbo m.fl. (S) yrkande 4 och

2010/11:N421 av Ulf Holm m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 4 (S, V)

Stockholm den 17 februari 2011

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Thomas Östros (S), Elisabeth Svantesson (M), Jennie Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Monica Green (S), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Annie Johansson (C), Marie Nordén (S), Mikaela Valtersson (MP), Anders Sellström (KD), Johnny Skalin (SD), Ulla Andersson (V) och Jörgen Andersson (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 39 motionsyrkanden angående offentlig upphandling från den allmänna motionstiden hösten 2010. Motionsyrkandena rör bl.a. frågor om miljöhänsyn, sociala hänsyn och kollektivavtal vid upphandling, ratificering av ILO:s konvention 94, antidiskrimineringsklausuler, lokal upphandling och upphandling av hälso- och sjukvård. En sammanställning över behandlade förslag finns i *bilaga 1*.

En stor del av motionerna behandlas förhållandevis översiktligt mot bakgrund av att utskottet tidigare och senast våren 2010 utförligt behandlat de aktuella frågorna (bet. 2009/10:FiU22).

Utskottets överväganden

Utmaningsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om införande av s.k. utmaningsrätt avseende kommunal och landstingskommunal verksamhet. Utskottet bedömer att lagen (2008:962) om valfrihetssystem bidrar till förbättrad konkurrens. Utskottet anser, i likhet med tidigare uttalanden, inte att det därutöver bör övervägas att införa en utmaningsrätt av den typ som motionärerna föreslår, särskilt med hänsyn till de komplicerade rättsfrågor som en sådan utmaningsrätt skulle aktualisera.

Motionerna

I *motion 2010/11:Fi203* av Hans Backman (FP) föreslår motionären att det införs utmaningsrätt i hela Sverige. Som motivering anføres följande. En grundorsak till att nya företag inte etableras och att de befintliga företagen inte kan utöka sin verksamhet är den osunda konkurrens som det privata näringslivet utsätts för av kommuner och landsting. Det är därför hög tid att öppna den offentliga upphandlingen i hela Sverige. Ett led i detta arbete är att införa en utmaningsrätt som ger enskilda entreprenörer och anställda inom offentlig sektor i hela landet rätt att tvinga fram en upphandling av delar av kommunens och landstingets verksamhet. Om upphandlingen leder till att det lämnas in externa anbud som är mer konkurrenskraftiga – mer kostnadseffektiva och av bättre kvalitet – än den egna verksamheten ska kommunen eller landstinget ha skyldighet att anta budet. I princip alla former av tjänster som inte är en ren myndighetsutövning kan ju läggas ut på entreprenad.

Samma yrkande återfinns i *motion 2010/11:Fi255* av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) i vilken det föreslås att det skapas en ny modell för utmaningsrätten så att det blir obligatoriskt för kommuner och landsting att införa utmaningsrätt och att privata aktörer kan få möjlighet att utmana även kommunalt drivna och landstingsdrivna bolag.

Tidigare behandling

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2009/10:FiU22. Motionsyrkandena avstyrktes då med motiveringen att små och medelstora företags möjligheter att konkurrera om utförandet av t.ex. välfärdstjänster har stärkts i och med införandet av lagen (2008:962) om valfrihetssystem. De nya reglerna möjliggör enligt

utskottet en ökad mångfald och flexibilitet inom bl.a. hälso- och sjukvården. Utskottet ansåg inte att det utöver detta borde övervägas att då införa en utmaningsrätt av den typ som motionärerna efterlyste, särskilt med hänsyn till de komplicerade rättsfrågor som en sådan utmaningsrätt skulle aktualisera.

Kompletterande uppgifter

Utmaningsrätten, eller utmanarrätten som den också kallas, har utformats något olika i de kommuner som har infört den, men huvudprincipen är densamma. Den som vill driva en verksamhet åt kommunen på entreprenad har rätt att utmana den kommunala verksamheten. Det kan även finnas möjlighet att rikta ett önskemål till kommunen om att en del av kommunens verksamhet ska säljas.

Utmaningen avser att någon lämnar ett önskemål om att en del av den kommunala verksamheten ska upphandlas eller säljas. Vilka delar av kommunens verksamhet som går att utmana skiljer sig från kommun till kommun. Det är alltså upp till respektive kommun att välja vilka delar som omfattas, dock är det gemensamt för samtliga kommuner som infört utmaningsrätt att myndighetsutövning, strategiska ledningsfunktioner och vad som enligt lag eller förordning måste utföras av kommunen med egen personal inte kan utmanas. För att utmaningsrätten ska få någon verklig betydelse krävs att kommunen aktivt marknadsför möjligheten, både internt inom kommunorganisationen och externt till utomstående parter.

Verksamheten som är tänkt att utmanas måste vara definierbar och kunna avgränsas från den övriga verksamheten. En utmaning ska riktas till den nämnd som i dag driver den verksamhet som är tänkt att utmanas. Självva utmaningen behöver inte vara lång, men bör innehålla följande:

- vilken verksamhet i kommunen som utmanas
- om hela eller delar av verksamheten utmanas
- en beskrivning som visar att utmanaren är en trovärdig potentiell anbudsgivare på verksamheten
- en uttryckt vilja från utmanaren att själv driva den aktuella verksamheten.

När en utmaning kommer in till kommunen ska den berörda nämnden besluta om utmaningen godkänns eller inte. Hur en nämnd tar ställning till utmaningen bestäms av de lagar, inriktningsmål m.m. som styr den verksamhet som utmanas. Om nämnden beslutar att utmaningen får avslag så ska det beslutet motiveras. Godkänns utmaningen kommer ett upphandlingsförfarande att genomföras, där den som ställde den ursprungliga utmaningen blir en av parterna. Det finns alltså ingenting som säger att den som initierade utmaningen även får uppdraget att driva verksamheten.

I dag har drygt 30 kommuner infört utmaningsrätt¹.

¹ Svenskt Näringsliv (2010). *Utmaningsrätt- Vad, hur och varför?* s. 3.

Utskottets ställningstagande

Utskottet påminner om att små och medelstora företags möjligheter att konkurrera om utförande av t.ex. välfärdstjänster har stärkts genom införandet av lagen (2008:962) om valfrihetssystem. Kommunerna är för övrigt helt fria att själva införa utmaningsrätt i sin verksamhet i enlighet med det kommunala självstyret. Utskottet anser, i likhet med tidigare uttalanden, inte att det därutöver bör övervägas att införa en utmaningsrätt av den typ som motionärerna föreslår, särskilt med hänsyn till de komplicerade rättsfrågor som en sådan utmaningsrätt skulle aktualisera. En sådan lagreglerad rätt skulle dessutom innebära ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Motionerna Fi203 (FP) och Fi255 (M) avstyrks därmed.

Kollektivavtal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krav på kollektivavtal vid upphandling och ratificering av ILO:s konvention 94. Utskottet anser det inte lämpligt att ta initiativ i frågan om att ställa upp krav på kollektivavtal vid upphandling då detta torde strida mot gemenskapsrätten. Osäkerheten i rättsläget vad gäller förhållandet mellan ILO-konventionens regler och gemenskapsrätten medför att utskottet även avstyrker motionsyrkanden inom detta område.

Jämför reservation 1 (S, V).

Motionerna

I *motion 2010/11:Fi207* av Fredrik Olovsson (S) yrkas att regeringen återkommer med förslag om att kollektivavtal ska kunna krävas vid offentlig upphandling. Den offentliga upphandlingen är oerhört betydelsefull ur en lång rad perspektiv. Varje år upphandlas varor och tjänster för flera hundra miljarder kronor, vilket gör den till en viktig arena där hårda krav kan förbättra sociala villkor och hänsyn till miljö. Möjligheten att kräva att kollektivavtal ska finnas vid upphandlingar har slagits fast av EU-domstolen (tidigare kallad EG-domstolen) som framhållit att gemenskapens regler inte hindrar att samhället ställer sociala krav på leverantörer av varor och tjänster.

I *motion 2010/11:Fi208* av Börje Vestlund (S) yrkas att Sverige ratificerar ILO:s konvention 94 som slår fast att offentliga myndigheters upphandling ska innehålla klausuler som garanterar arbete i den bransch och i det område där arbete utförs. Dessutom ska det av lagen om offentlig upphand-

ling uttryckligen framgå att leverantörer till stat, landsting och kommuner samt de underleverantörer som dessa använder sig av ska följa gällande svenska kollektivavtal.

I *motion 2010/11:Fi254* av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S) yrkas att lagen om offentlig upphandling ses över och ändras så att privat och offentlig verksamhet får samma utgångspunkter för sina upphandlingar. Privat verksamhet kan lämna priser under självkostnad, något som snedvrider konkurrensen. Lagen är bristfällig och behöver förändras när det gäller möjligheten att kräva kollektivavtal vid offentlig upphandling för att motverka social dumpning. Staten, kommunerna, landstingen och regionerna ställer sällan krav på sina leverantörer vad gäller kollektivavtal och respekt för deklarationen om de mänskliga rättigheterna och för ILO:s kärnkonventioner. Detta har lett till att personalen i vissa fall fått sämre anställningsvillkor och otryggare arbetsförhållanden.

I *motion 2010/11:A385* av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 5 begärs att lagen om offentlig upphandling förändras i syfte att motverka social dumpning och att Sverige ratificerar ILO:s konvention 94. Vid offentlig upphandling ställs alltför sällan krav på kollektivavtal och respekt för de grundläggande mänskliga rättigheter som anges i ILO:s kärnkonventioner. Konvention 94 slår fast att offentliga upphandlingar ska innehålla klausuler som garanterar arbetstagare löner, arbetstider och andra villkor som inte är mindre förmånliga än dem som finns i kollektivavtal för arbete av samma slag i den bransch och i det område där arbetet utförs. En ratificering av ILO:s konvention 94 skulle, liksom ett krav på kollektivavtal vid upphandling, förbättra möjligheterna att motverka social dumpning eftersom företag som konkurrerar med hjälp av dåliga villkor för sin personal då utestängs från offentliga upphandlingar.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare vid ett flertal gånger behandlat motioner om kollektivavtal och frågan om ratificering av ILO:s konvention 94. I utskottets betänkande 2009/10:FiU22 avstyrkte utskottet motionsyrkandena med följande motivering. Frågan om krav på kollektivavtal vid upphandling har prövats rättsligt och enligt förvaltningsdomstolar har det ansetts strida mot upphandlingsreglerna (se t.ex. mål 2434-05 från Länsrätten i Hallands län). Även EU-domstolen har prövat tillåtligheten av vissa krav på kollektivavtal vid upphandlingar i det s.k. Ruffertmålet (mål C-346/06). Domstolen fann att sådana krav stred mot gemenskapsrätten. Mot denna bakgrund vidhöll utskottet sin ståndpunkt att det framstod som olämpligt att ta initiativ till att införa krav på kollektivavtal i svensk upphandlingslagstiftning.

Frågan om svensk ratificering av ILO:s konvention 94 hade enligt utskottet ett tydligt samband med frågan om krav på kollektivavtal vid upphandling. Utskottet konstaterade att det rådde en osäkerhet vad gäller förhållandet mellan konventionens regler och EU-rätten. Utskottet noterade

även att arbetsmarknadsutskottet hade avstyrkt motioner om en svensk ratificering av ILO:s konvention 94 med hänvisning till den rådande osäkerheten om förhållandet mellan konventionen och gemenskapsrätten. Enligt finansutskottet framstod det inte som lämpligt att vidta åtgärder för att ratificera en konvention vars regler kunde strida mot gemenskapsrätten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar, liksom tidigare, att frågan om krav på kollektivavtal har prövats rättsligt och att det enligt förvaltningsdomstolar ansetts strida mot upphandlingsreglerna (se t.ex. mål 2434-05 från länsrätten i Hallands län). Även EU-domstolen har prövat tillåtligheten av vissa krav på kollektivavtal vid upphandling i det s.k. Ruffertmålet (mål C-346/06). Domstolen fann att sådana krav stred mot gemenskapsrätten. Mot denna bakgrund vidhåller utskottet sin ståndpunkt att det framstår som olämpligt att ta initiativ till att införa krav på kollektivavtal i svensk upphandlingslagstiftning.

När det gäller frågan om en svensk ratificering av ILO:s konvention 94 anser utskottet, liksom tidigare, att det finns ett tydligt samband mellan denna fråga och frågan om krav på kollektivavtal vid upphandling. Då det råder en osäkerhet vad gäller förhållandet mellan konventionens regler och EU-rätten och då arbetsmarknadsutskottet har avstyrkt motioner om en svensk ratificering av ILO:s konvention 94 med hänvisning till den rådande osäkerheten framstår det enligt utskottet inte som lämpligt att vidta åtgärder för att ratificera ILO:s konvention 94.

Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi207 (S), Fi208 (S), Fi254 (S) och A385 (V) yrkande 5.

Miljöhänsyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Utskottet bedömer att redan gällande lagstiftning möjliggör att hänsyn tas till miljön vid offentlig upphandling.

Ett motionsyrkande om upphandling av miljöbilar avstyrks med hänvisning till bl.a. ett direktiv om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektivtrafiktjänster.

Jämför reservation 2 (V) och särskilda yttrandena 1 (S) och 2 (MP).

Motionerna

I *motion 2010/11:Fi209* av Olle Thorell (S) yrkas att miljöhänsyn ska ingå vid varje kommunal upphandling. I lagen om offentlig upphandling (LOU) anges att upphandlande myndigheter kan ställa krav på miljöhänsyn.

Lagen är tyvärr formulerad försiktigt och det framgår inte att man ska ställa dessa krav. Regelverket bör vara tydligt. Kraven ska dessutom inte bara gälla de färdiga produkterna eller tjänsterna utan även miljöeffekterna under hela upphandlingskedjan.

I *motion 2010/11:Fi222* av Elin Lundgren (S) yrkas att tydliga miljöhänsyn tas vid offentlig upphandling för att säkerställa att staten inte bidrar till skövlingen av regnskog.

I *motion 2010/11:Fi245* av Ann-Kristine Johansson (S) yrkas att den offentliga upphandlingen miljöanpassas. Den offentliga upphandlingen kan användas för att nå stora strategiska och samhällspolitiska mål. Upphandlingen är ett utmärkt verktyg i omställningen till ett oljeoberoende samhälle. Med hjälp av ett utvecklat ROT-stöd föreslår motionären att det satsas på renovering och energieffektivisering av flerfamiljshus, inte minst i miljonprogrammen. Här kan en miljöstyrande offentlig upphandling bidra.

I *kommittémotion 2010/11:MJ296* av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11 begärs att den offentliga upphandlingen, som är ett utmärkt verktyg i arbetet mot ett mer miljövänligt samhälle, styrs i en riktning som gör att användningen av riskabla kemikalier minskar i den offentliga verksamheten.

I *partimotion 2010/11:MJ449* av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 13 begärs att den offentliga upphandlingen används mer aktivt för att få fram fler giftfria produkter. Den offentliga sektorn är en viktig aktör för att ställa om produktions- och konsumtionsmönstren i en mer miljöanpassad riktning. Det var t.ex. den offentliga upphandlingen som bröt mark för den stora minskningen av klorblekningen av papper på 1980- och 1990-talen. Den offentliga upphandlingen bör användas mer aktivt för att få fram mer giftfria produkter. Där det finns en vedertagen miljömärkning bör den offentliga upphandlingen ställa krav som motsvarar miljömärkningens kriterier. Krav bör också ställas på att där så är möjligt byta ut och undvika farliga ämnen, som ämnen på den s.k. SIN-listan (Substitute It Now) som tagits fram av Chem Sec (The International Chemical Secretariat), i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Motionärerna anser också att regeringen bör stimulera offentlig teknikupphandling för att skapa förutsättningar för utveckling av tekniska produkter som bidrar till att minska kemiska risker.

I *motion 2010/11:MJ433* av Jan Lindholm (MP) yrkande 2 begärs att regeringen organiserar en samordnad teknikupphandling i ökad utsträckning för att på så sätt snabba på utvecklingen mot mindre skadliga produkter samt att i det arbetet använda SIN-listan som ett kvalificerat verktyg för att styra mot en snabb ersättning av farliga kemikalier i alla produkter.

I *motion 2010/11:N220* av Jan Lindholm (MP) yrkande 2 begärs att det görs en tydlig målstyrning från regeringen mot lägre oljeförbrukning i statlig verksamhet. Att sätta tydliga mål som att ingen statlig myndighet ska köpa fossilberoende bilar efter 2015 eller att statliga upphandlingar ska ställa krav på att leverantörer endast använder den fossilsnålaste teknik som går att finna och i många fall en helt fossilberoende teknik borde

vara självklarheter. Lika självklart borde det vara att regeringsledamöter slutar flyga till EU-möten till förmån för tåget. Det är inte för att rädda världen man gör sådant utan för att signalera allvaret i frågan. En uppgift regeringen skulle kunna ge den för teknikupphandling ansvariga myndigheten är att när den efterfrågar fordon – inte bara vid inköp för bruk i statlig verksamhet utan även vid upphandling av entreprenader och andra tjänster – begär att inget fordon och ingen maskin i verksamheten får kräva oljebyten oftare än exempelvis var tiotusende mil.

I *motion 2010/11:N374* av Hans Olsson m.fl. (S) yrkande 3 begärs att offentlig upphandling utvecklas som ett redskap i syfte att främja en hållbar utveckling. För näringslivets utveckling inom flera områden är samspelet mellan privat och offentlig sektor oerhört starkt och viktigt. Politiska beslut har en direkt näringspolitisk betydelse och den dimensionen har enligt motionärerna värderats ned. Faktum kvarstår dock, påpekar de, att utan offentlig upphandling stannar stora delar av näringslivet. Samtidigt kan staten, landsting/regioner och kommuner direkt påverka näringslivets utveckling i sin upphandlingsverksamhet genom exempelvis tydliga kravspecifikationer och ekonomiska styrmedel för att uppnå viktiga samhällsintressen. Teknikupphandling, innovationer och klustersystem samt industriella projekt blir ”nyckelbegrepp” i det här perspektivet. Effekterna är oftast långsiktiga till sin karaktär, men det är beslut under den närmaste tiden som grundlägger framgångar senare.

I *kommittémotion 2010/11:N437* av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkande 3 och 4 begärs att den offentliga upphandlingen ska användas för att minska energianvändningen och att insatserna ökas för riktad offentlig teknikupphandling. Den offentliga sektorn måste bli bättre på att ställa tydliga krav på energieffektivitet i sin upphandling. Ett krav bör vara att man väljer apparater och system med en energiprestanda som är inom den bästa fjärdedelen på marknaden. På så sätt utnyttjas den ekonomiska kraften i den offentliga upphandlingen som en kraftfull hävstång för energieffektivisering samtidigt som efterfrågan på energisnåla lösningar ökar. Den offentliga upphandlingen omsätter omkring 400 miljarder kronor årligen, vilket är mer än 15 % av BNP. Genom att använda den offentliga upphandlingen på ett sätt som driver fram ny energiteknik kan en mycket snabb omställning av marknaden komma till stånd. Riktad offentlig teknikupphandling är ett mycket effektivt sätt att pressa marknaden mot ökad resurseffektivitet och minskad miljöpåverkan. Motionärerna vill öka insatserna för riktad offentlig teknikupphandling genom att öka resurserna till Energimyndigheten så att den kan fungera som en samordnande aktör som för samman offentliga aktörer till gemensamma upphandlingar av effektiv teknik.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motioner om miljöhänsyn vid offentlig upphandling senast i betänkande 2009/10:FiU22. Utskottet avstyrkte då motionerna med motiveringen att redan gällande regler gör det möjligt att ställa miljökrav vid upphandlingar och att dessa kan beaktas i upphandlingens olika faser. I och med att regeringen i sin proposition 2009/10:180 Nya rättsmedel på upphandlingsområdet föreslog en uttrycklig bestämmelse om att miljöhänsyn bör beaktas vid upphandling betonas än mer vikten av frågan, vilket utskottet välkomnade.

När det gällde statliga inköp av miljöbilar konstaterade utskottet i samma betänkande att det i 5 § förordningen (2009:1) om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar och bilresor föreskrivs att de personbilar som köps in eller hyrs som huvudregel ska vara miljöbilar. Även på EU-nivå skärps regelverket kring vägtransporter. Utskottet konstaterade att miljöfrågorna har hög prioritet, både nationellt och på EU-nivå, och ansåg inte att några ytterligare åtgärder från riksdagens sida var påkallade.

Kompletterande uppgifter

De gällande direktiven 2004/18/EG om offentlig upphandling och 2004/17/EG om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster innehåller bestämmelser som klargör hur miljöhänsyn redan i dag kan integreras i upphandlingsförloppets olika delar. Bestämmelserna har genomförts i LOU och LUF och behandlas i förarbetena till lagarna (prop. 2006/07:128 s. 194 f.). Den 15 juli 2010 infördes en målsättningsbestämmelse i LOU och i lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF) som syftar till att stärka styrmedlet miljökrav i offentlig upphandling (lagen 2007:1091 om offentlig upphandling, 1 kap. 9 a §, SFS 2010:571). Målsättningsbestämmelsen säger att ”upphandlande myndigheter bör beakta miljöhänsyn ... vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta”.

När det gäller statens inköp av personbilar så regleras detta i förordningen (2009:1) om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar och bilresor, vilken gäller från den 1 februari 2009. Enligt förordningen är huvudregeln att de bilar som köps eller leasas ska vara miljöbilar (5 §). Av förordningens 14 § framgår att myndigheterna ska se till att de bilar som myndigheten använder och som är utrustade med teknik för drift helt eller delvis med förnybara bränslen i största möjliga utsträckning drivs med sådana bränslen.

På EU-nivå finns ett direktiv (2009/33/EG) om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon. Direktivet skulle ha varit genomfört i svensk rätt den 4 december 2010, men är försenat och är under beredning i Näringsdepartementet, och en proposition om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektivtrafiktjänster väntas komma i mars 2011 (Ds 2010:31). Direktivet innebär att upphandlande myndigheter och enheter

(samt vissa operatörer som tillhandahåller allmännyttiga tjänster inom ramen för avtal om allmän trafik) ska beakta energi- och miljöpåverkan, däribland energiförbrukning och koldioxidutsläpp, när de köper in vägtransportfordon, t.ex. personbilar. Syftet med direktivet är att främja och stimulera marknaden för rena och energieffektiva fordon och förbättra transportsektorns bidrag till gemenskapens miljö-, klimat- och energipolitik. Vartannat år, med verkan från den 4 december 2010, ska kommissionen sammanställa en rapport om tillämpningen av detta direktiv och om de åtgärder som enskilda medlemsstater vidtagit för att främja inköp av rena och energieffektiva fordon.

Regeringen beslutade den 9 september 2010 att ge en särskild utredare i uppdrag att utvärdera upphandlingsregelverket ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv. Syftet är att utreda om upphandlingsreglerna i tillräcklig utsträckning möjliggör för upphandlande myndigheter och enheter att göra goda ekonomiska affärer genom att tillvarata konkurrensen på marknaden och samtidigt använda sin köpkraft till att förbättra miljön, ta sociala och etiska hänsyn samt verka för ökade affärsmöjligheter för små och medelstora företag. Utredaren ska ta fram underlag för eventuella regleringsändringar och föreslå andra nödvändiga åtgärder inom det aktuella området. Vidare ska utredaren se över systemet för insamling av upphandlingsstatistik och vilka uppgifter som ska samlas in. Syftet med statistikuppdraget är framför allt att förbättra möjligheterna till att prognostisera effekterna av reformer samt förbättra möjligheterna att följa upp och utvärdera den upphandlingspolitik som förs i EU och Sverige. Uppdraget ska genomföras på ett utåtriktat sätt i kontakt med statliga myndigheter, kommuner, landsting, arbetsmarknadens parter, företag och intresseorganisationer. Uppdraget ska redovisas senast den 28 juni 2012.

Utifrån Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/33/EG av den 23 april 2009 om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon är en proposition angående miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektivtrafiktjänster under utarbetande på Näringsdepartementet och väntas inkomma till riksdagen i mars 2011, se Ds 2010:31.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar, liksom tidigare, att redan gällande regler gör det möjligt att ställa miljökrav vid upphandlingar och att dessa kan beaktas i upphandlingens olika faser.

När det gäller statens inköp av miljöbilar konstaterar utskottet att det i 5 § förordningen (2009:1) om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar och bilresor föreskrivs att de personbilar som köps in eller hyrs som huvudregel ska vara miljöbilar. Även på EU-nivå skärps regelverket kring vägtransporter. Utskottet påpekar att miljöfrågorna har hög prioritet, både nationellt och på EU-nivå, och anser inte att några ytterligare åtgärder från riksdagens sida är påkallade.

Utskottet avstyrker motionerna Fi209 (S), Fi222 (S), Fi245 (S), MJ296 (V), MJ449 (MP) yrkande 13, MJ433 (MP) yrkande 2, N220 (MP) yrkande 2, N374 (S) yrkande 3 och N437 (MP) yrkandena 3 och 4.

Mindre företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om mindre företags möjligheter att medverka vid upphandling. Utskottet anser, liksom tidigare, att gällande regler möjliggör att upphandlingar utformas så att mindre företag kan medverka och att det ankommer på de upphandlande enheterna att tillvarata dessa möjligheter. Utskottet konstaterar att den lagstiftning om nya rättsmedel på upphandlingsområdet som trädde i kraft 2010 innebär regelförenklingar för att minska den administrativa bördan för företag, vilket sannolikt betyder mer för små och medelstora företag än för stora företag.

Motionerna

I *motion 2010/11:Fi212* av Katarina Brännström (M) yrkas att möjligheterna för mindre företag att delta i offentliga upphandlingar utökas. Målet för den offentliga upphandlingen är att den ska vara effektiv och rättssäker och syfta till att tillvarata konkurrensen på marknaden så att skattemedlen används på bästa sätt till nytta för medborgarna, den offentliga sektorn och näringslivet. Men det är också viktigt att kommuner, landsting och andra offentliga upphandlare samtidigt kan använda sin köpkraft till att förbättra miljön, ta sociala och etiska hänsyn samt verka för ökade affärsmöjligheter för små och medelstora företag i lokalområdet.

I *motion 2010/11:Fi219* av Johan Forssell och Karin Enström (M) yrkas att det görs en översyn av reglerna kring offentlig upphandling så att småföretag kan delta i upphandlingar på rimliga villkor och att Konkurrensverket ges bättre verktyg för sin övervakning av att reglerna följs. Att endast en minoritet av landets småföretag deltar i upphandlingar beror enligt motionärerna på komplicerade regler, stora upphandlingskontrakt, bristande kompetens, misstro och dåligt utnyttjande av elektronisk upphandling.

I *motion 2010/11:N409* av Kenneth G Forslund m.fl. (S) yrkande 3 begärs att det skapas förutsättningar som ger de små företagen möjlighet att lägga anbud i den offentliga upphandlingen.

I *motion 2010/11:Fi241* av Eliza Roszkowska Öberg (M) yrkas att det görs en översyn av lagstiftningen om offentlig upphandling så att enklare och färre regler kan tillämpas för att få fler företag att delta i offentlig upphandling. Många små och medelstora företag uppfattar offentlig upp-

handling som både krångligt och tidskrävande, vilket gör att de i många fall avstår från att delta i offentlig upphandling. Sverige bör även påverka EU i denna riktning.

I *motion 2010/11:Fi267* av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2 begärs att möjligheterna ses över att dela upp de offentliga upphandlingarna för att möjliggöra för fler företag att delta samt att informationen förbättras och förtydligas till näringslivet om hur man ska hantera de offentliga upphandlingarna.

I *motion 2010/11:C298* av Jan-Olof Larsson och Peter Hultqvist (S) yrkande 3 begärs att det skapas förutsättningar som ger de små företagen möjlighet att lägga anbud i den offentliga upphandlingen. Den småföretagsverksamhet som finns i kust- och skärgårdsområdena måste ges ett tydligare stöd från samhället i samband med nysatsningar och expansion. Att satsa på utveckling av kust och skärgård ingår som en del i en framtida återupprättad regionalpolitik.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motioner om mindre företags möjligheter att medverka vid offentlig upphandling senast våren 2010 (se bet. 2009/10:FiU22). Utskottet vidhöll då sin tidigare uttalade uppfattning att möjligheter borde tas till vara, inom ramen för gällande regelverk, att utforma upphandlingar så att mindre företag fick bättre möjligheter att inkomma med anbud. Det ankom på de upphandlande myndigheterna och enheterna att ta till vara dessa möjligheter. Utskottet konstaterade att det i proposition 2009/10:180 Nya rättsmedel på upphandlingsområdet föreslogs regel-förenklingar för att minska den administrativa bördan för företag, vilket sannolikt betydde mer för små och medelstora företag än för stora företag.

Kompletterande uppgifter

För all offentlig upphandling gäller att vissa grundläggande EU-rättsliga principer måste iaktas (1 kap. 9 § LOU och 1 kap. 24 § LUF). Bestämmelserna i upphandlingslagarna ska därför tolkas mot bakgrund av dessa principer. Det gäller särskilt principen om fri rörlighet för varor, principen om etableringsfrihet och principen om frihet att tillhandahålla tjänster samt de principer som följer av dessa, t.ex. principerna om likabehandling, icke-diskriminering och öppenhet (transparens) samt principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet. Enligt uppgifter från Konkurrensverket är det inte möjligt att särbehandla små och medelstora företag i upphandlingsprocesserna, men de ska inte heller missgynnas.

År 2010 trädde ändringar i kraft i LOU och LUF om nya rättsmedel på upphandlingsområdet (se prop. 2009/10:180 och bet. 2009/10:FiU22). För att underlätta för framför allt små och medelstora företag att delta i upphandlingar anges i lagstiftningen att upphandlande myndigheter och enheter ska begära in uppgifter från Skatteverket och Kronofogdemyndigheten i

stället för att företagen gör det på egen hand. Ett företag kan också åberopa en annan leverantörs kapacitet vid upphandlingar under tröskelvärdena.

Inom EU pågår också ett arbete som kan förbättra möjligheterna för små och medelstora företag att delta i upphandlingar. För att göra det lättare att lämna anbud vid offentlig upphandling i andra EU-länder har EU-kommissionen tagit fram ett nytt verktyg, e-CERTIS. Verktøget innehåller detaljerad information om certifikat, bevis och attester och har bl.a. som syfte att underlätta jämförelse mellan motsvarande dokument i olika medlemsstater. Ett intyg som krävs in vid en offentlig upphandling i ett EU-land har inte alltid en exakt motsvarighet i ett annat land. Detta ska i sig inte hindra en leverantör från att lämna anbud över nationsgränser inom unionen. Verktøget är ett informationsverktøg som syftar till att såväl upphandlande myndigheter som leverantörer ska få tillgång till detaljerad information och kunna identifiera dokument som används eller är nödvändiga för kvalificering av leverantörer i de olika medlemsstaterna och matcha dem med lokala motsvarigheter. Det kan t.ex. handla om dokument som visar att vissa befattningshavare i företag inte varit fällda för viss brottslighet, eller att företagen är registrerade och att de betalat skatt. Information om de nationella certifikaten och intygen tillhandahålls och uppdateras av ansvariga myndigheter i respektive land. För Sveriges räkning har Konkurrensverket och Kammarkollegiet tagit fram det material som ingår i databasen. Databasen e-CERTIS finns på alla EU-språk.

Regeringen beslutade den 9 september 2010 att ge en särskild utredare i uppdrag att utvärdera upphandlingsregelverket ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv. Syftet är att utreda om upphandlingsreglerna i tillräcklig utsträckning möjliggör för upphandlande myndigheter och enheter att göra goda ekonomiska affärer genom att tillvarata konkurrensen på marknaden och samtidigt använda sin köpkraft till att bl.a. ta sociala och etiska hänsyn. Utredaren ska ta fram underlag för eventuella regleringsändringar och föreslå andra nödvändiga åtgärder inom det aktuella området. Uppdraget ska genomföras på ett utåtriktat sätt i kontakt med statliga myndigheter, kommuner, landsting, arbetsmarknadens parter, företag och intresseorganisationer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att möjligheter bör tas till vara att, inom ramen för gällande regelverk, utforma upphandlingar så att mindre företag får bättre möjligheter att inkomma med anbud. Det ankommer på de upphandlande myndigheterna och enheterna att tillvarata dessa möjligheter.

Utskottet konstaterar att den lagstiftning om nya rättsmedel på upphandlingsområdet som trädde i kraft 2010 innebär regelförenklingar för att minska den administrativa bördan för företag, vilket sannolikt betyder mer

för små och medelstora företag än för stora företag. Detta välkomnas av utskottet. Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi212 (M), Fi219 (M), N409 (S) yrkande 3, Fi241 (M), Fi267 (M) yrkandena 1 och 2 och C298 (S) yrkande 3.

Djuromsorg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krav på djuromsorg och kvalitet på livsmedel. Ett krav på att livsmedel ska vara producerade i enlighet med den svenska djurskyddslagstiftningen strider mot principerna om den fria rörligheten av varor och tjänster, om likabehandling, om icke-diskriminering samt om ömsesidigt erkännande. Utskottet konstaterar dock att gällande regelverk och praxis ger vissa möjligheter att ställa krav på god djurhållning. Dessa möjligheter bör enligt utskottet utnyttjas av de upphandlande myndigheterna och enheterna.

Jämför särskilt yttrande 3 (V).

Motionerna

I *motion 2010/11:Fi220* av Cecilia Widegren (M) yrkas att det görs en översyn av lagen om offentlig upphandling för att möjliggöra att det ställs krav på svenska produktionsregelverk vid upphandling av livsmedel. Sverige ställer höga krav på djuruppfödare, men det snedvrider konkurrensen eftersom svenska produkter blir dyrare. Inte heller det offentliga Sverige kan upphandla svenskt. Det borde vara en självklarhet att stat, kommun och landsting följer den svenska lagstiftningen när de upphandlar varor och tjänster. Kommunens bönder ska följa svensk djurskyddslag, men kommunen behöver inte upphandla enligt svensk lagstiftning.

I *motion 2010/11:Fi223* av Helena Lindahl och Anders Åkesson (C) yrkas att motsvarande krav som ställs på dem som producerar livsmedel i vårt land ställs som krav på de livsmedel kommuner, landsting och stat upphandlar för offentlig konsumtion.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden i betänkande 2009/10:FiU22. Utskottet konstaterade då att flera av motionärernas yrkanden inte gick att bifalla eftersom de stred mot principerna om den fria rörligheten av varor och tjänster och om likabehandling och icke-diskriminering. Ett förfråganunderlag får inte utarbetas på så sätt att det försätter anbudsgivarna i en ojämlig ställning. Utskottet konstaterade dock att gällande regelverk och praxis ger vissa möjligheter att ställa krav på god djurhåll-

ning. Dessa möjligheter bör, enligt vad utskottet då angav, utnyttjas av de upphandlande myndigheterna. Inom detta område, liksom inom andra, krävs att de personer som har till uppgift att genomföra upphandlingar har goda kunskaper på området och kontinuerligt utbildas allteftersom rättspraxis förändras. Utskottet noterade dock att rättspraxis vad gäller krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling fortfarande är mycket begränsad och att det därför vore önskvärt att rättsläget klargjordes genom fler vägledande domstolsavgöranden.

Kompletterande uppgifter

Konkurrensverket konstaterar att vid offentlig upphandling gäller bl.a. principerna om likabehandling och icke-diskriminering. Det innebär att de krav som ställs ska gälla lika och på samma sätt för samtliga anbudsgivare och anbudsgivarna får inte sättas i en ojämlig ställning. Principen om ömsesidigt erkännande gäller för den offentliga upphandlingen. Denna princip innebär att en vara som lagligen tillverkats eller saluförts i ett medlemsland inom EU ska kunna säljas i alla andra medlemsländer. Undantag finns då ett särskilt skyddsintresse kan hävdas till skydd för människors och djurs liv och hälsa. Djurskyddslagstiftningen inom EU är inte helt harmoniserad, utan medlemsstaterna har möjlighet att tillämpa nationella regler. I dessa fall gäller principen om ömsesidigt erkännande. Om ett land vill förhindra import av ett livsmedel måste ett särskilt skyddsintresse finnas enligt artikel 36 i EU-fördraget. Länder ska ha rätt att skydda sig mot framför allt djursjukdomar, men även mot växtskadegörare, dåliga livsmedel och undermåliga produktionsmetoder, men protektionistiska syften får inte ligga bakom. I EU-domstolens praxis har undantagsgrunderna i artikel 36 i EU-fördraget tillämpats restriktivt. För att undantagsreglerna vad gäller skydd av människors och djurs liv och hälsa ska kunna komma i fråga måste en unik situation förekomma i landet, den ska vara oförutsedd, baserad på nya fakta och innebära förändrade förutsättningar. Misstro mot t.ex. andra länders kontrollfunktioner är inte heller skäl nog.

Att svenska produkter har en sämre konkurrenskraft än produkter i andra länder på grund av en hårdare lagstiftning som bl.a. leder till högre produktionskostnader kan inte heller, enligt Konkurrensverket, utgöra skäl för enskilda myndigheter att ställa vissa krav vid offentlig upphandling. Generellt gäller att protektionistiska syften inte får förekomma.

Konkurrensverket drar slutsatsen att krav på att livsmedel ska vara producerade i enlighet med den svenska djurskyddslagstiftningen strider mot principerna om icke-diskriminering och likabehandling. Ett sådant krav strider dessutom mot principen om ömsesidigt erkännande, och det ankommer inte på enskilda upphandlande myndigheter att avgöra om ett särskilt skyddsintresse föreligger eller ej.

Rättspraxis avseende offentlig upphandling visar att krav som diskriminerar leverantörer och produkter från andra medlemsländer inom EU inte är tillåtna. Rättspraxis visar också att en upphandlande myndighet alltid måste ha möjlighet att kunna kontrollera de krav som ställs och att ha en reell möjlighet att genomföra detta. Vägledande praxis som berör offentlig upphandling och djurskyddshänsyn är däremot knapphändig. Konkurrensverket konstaterar att det enligt LOU och upphandlingsdirektiven finns möjlighet att hänvisa till specifikationer som ingår i ett miljömärkningssystem. Enligt Konkurrensverket vore det dock en felaktig tillämpning av den bestämmelsen att hänvisa till en viss lagstiftning. Enligt LOU:s bestämmelser om miljömärkning ska ett sådant system bl.a. vara fritt tillgängligt, öppet och specifikationerna ska vara lämpliga för att definiera egenskaperna hos de varor som ska upphandlas. Konkurrensverket påpekar i sammanhanget möjligheten att upphandla ekologiskt producerade livsmedel som innebär en högre grad av djurskydd. Bestämmelserna för ekologisk produktion är harmoniserade genom förordning 834/2007/EG och kan användas vid offentliga upphandlingar. På samma sätt kan krav på frigående värphöns uppfyllas genom hänvisning till förordning 1028/2006/EG och direktiv 2002/4/EG. Enligt de bestämmelserna ska ägg märkas med produktionsmetod (frigående utomhus, frigående inomhus, burhöns eller ekologisk produktion).

Konkurrensverket anser sammanfattningsvis att det i sig inte är förbjudet att ställa krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling. Däremot måste en upphandlande myndighet kunna säkerställa att alla leverantörer behandlas lika, att de ges lika förutsättningar att lämna ett anbud, att kraven är förutsebara och att myndigheten samtidigt har en reell möjlighet att kontrollera att de ställda kraven uppfylls. Kraven på djurskyddshänsyn ska också vara proportionella i förhållande till det syfte som ska uppnås och inte begränsa konkurrensen mer än nödvändigt.

I betänkande 2009/10:MJU19 anför miljö- och jordbruksutskottet följande:

Från Jordbruksdepartementet har utskottet inhämtat att medel (enligt Jordbruksverkets regleringsbrev för 2009) har utbetalats till Miljöstyrningsrådet för att myndigheten ska arbeta för att höja kunskapsnivån och förbättra informationen kring området offentlig upphandling av mat. Miljöstyrningsrådet har också arbetat med frågan om man kan ställa krav på svensk djurskyddslagstiftning vid upphandling av livsmedel. Myndigheten anger att det kan vara möjligt att ställa vissa krav på att produktionen bl.a. har skett med en god djuromsorg, men att det inte är rimligt att ställa krav på att den svenska djurskyddslagstiftningen ska vara uppfylld i sin helhet eftersom det kan diskriminera producenter i andra länder. Det är däremot möjligt att ställa specifika krav som härrör från den svenska lagstiftningen. Vidare anges att det är viktigt att upphandlingskrav är tydliga och förutsägbara.

Det finns bestämmelser om miljöhänsyn i 6 kap. 3 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling. De omfattar bl.a. tekniska specifikationer och möjlighet att använda specifikationer för miljömärkning, information om miljöskydd, miljöskyddsåtgärder eller miljöledning.

utvärderingskriterier och särskilda villkor för hur ett kontrakt ska fullgöras. Konkurrensverket har gett ut en särskild broschyr om miljökrav i offentlig upphandling. Upphandlande myndigheter eller enheter kan enligt Konkurrensverket skapa goda förutsättningar för lokala, ofta mindre företag, exempelvis en livsmedelsproducent eller ett städbolag, att lägga anbud genom att utforma förfrågningsunderlaget på ett sådant sätt att fler kan lägga anbud.

Som finansutskottet har uttalat får en upphandlande myndighet eller enhet ställa särskilda sociala, miljömässiga och andra krav på hur kontrakt fullgörs, under förutsättning att kraven är förenliga med gemenskapsrätten och anges i annonsen om upphandlingen eller i förfrågningsunderlaget (prop. 2006/07:128, bet. 2007/08:FiU7).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar, liksom tidigare, att flera av motionärernas yrkanden inte går att bifalla eftersom de strider mot principerna om den fria rörligheten av varor och tjänster, om likabehandling, om icke-diskriminering samt om ömsesidigt erkännande. Ett förfrågningsunderlag får inte utarbetas på så sätt att det försätter anbudsgivarna i en ojämlig ställning.

Utskottet konstaterar dock att gällande regelverk och praxis ger vissa möjligheter att ställa krav på god djurhållning. Dessa möjligheter bör enligt utskottet utnyttjas av de upphandlande myndigheterna och enheterna. Det krävs på detta område, liksom inom andra, att de personer som har till uppgift att genomföra upphandlingar har goda kunskaper på området och kontinuerligt utbildas allteftersom rättspraxis förändras. Som utskottet också noterat i tidigare betänkanden vore det önskvärt om det kom fler vägledande domstolsavgöranden vad gäller djurskyddshänsyn. Utskottet avstyrker motionerna Fi220 (M) och Fi223 (C).

Närproducerat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om närproducerat och om inrättande av en webbplats. Utskottet hänvisar, liksom tidigare, till att upphandlingskrav på att produkter t.ex. ska ha producerats lokalt eller enligt svenska normer skulle strida mot såväl svensk rätt som grundläggande EU-regler. Utskottet avstyrker även ett motionsyrkande om inrättande av en webbplats där den som stöter på problem vad gäller lagar och bestämmelser i samband med offentlig upphandling kan rapportera detta via nätet med hänvisning till att det redan existerar liknande typer av webbplatser som motionären efterfrågar.

Jämför särskilt yttrande 4 (MP).

Motionerna

I *motion 2010/11:Fi239* av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (S) yrkas att lagen om offentlig upphandling ses över utifrån bl.a. kriterier som närproducerat. Det måste vara möjligt att i upphandling ta hänsyn till vad som är en bra affär för skattebetalarna och samtidigt kunna värdera den kvalitet som närproducerade varor innebär. I dagens LOU kan en offentlig verksamhet ställa krav på olika kvaliteter hos en produkt inklusive pris. Men vi är förbjudna att ta hänsyn till var en produkt är producerad. En konsekvens av detta blir att vi inte har möjlighet att genomföra den för miljön och skattebetalarna bästa affären utan tvingas köpa den billigaste produkten på bekostnad av ett öppet landskap och arbetstillfällen i våra kommuner.

I *motion 2010/11:C305* av Gustav Fridolin och Valter Mutz (MP) yrkande 2 begärs att det görs en översyn av lagen om offentlig upphandling och hur lagen tolkas. Det bör enligt motionärerna utredas hur upphandlingar görs på ett sätt så att den lokala ekonomin gagnas, och fakta som möjliggör upphandlingar lyckade för den lokala ekonomin bör spridas mellan kommuner, myndigheter och andra upphandlande parter. Lokal upphandling ger ofta påtagliga multiplikatoreffekter i den lokala ekonomin och bidrar därmed till att skapa arbetstillfällen och skatteintäkter. Internationella studier, bl.a. från New Economics Foundation i London, har visat att ett något dyrare anbud från ett lokalt företag ofta i slutändan ändå lönar sig tack vare att pengarna då cirkulerar i den lokala ekonomin i stället för att rinna ut ur kommunen och regionen. Detta är bakgrunden till att exempelvis många amerikanska kommuner är beredda att acceptera 5 % dyrare anbud från lokalt förankrade företag. I flera svenska kommuner görs en tolkning av lagen om offentlig upphandling och EU-rätten på området som försvårar för främjande av den lokala ekonomin vid upphandlingar. Konsekvensen kan bli att aktörer som skapar arbetsmöjligheter i socialt utsatta områden eller får små bygdeekonomier att växa utkonkurreras av aktörer som vinner upphandlingar utan att åstadkomma liknande lokala vinster.

I *motion 2010/11:C311* av Irene Oskarsson (KD) yrkande 15 begärs att lagen om offentlig upphandling ses över så att nya upphandlingsmodeller skapas som gynnar de lokala småföretagen och den lokala miljön. Kommunerna kan genom utformningen av sina upphandlingsanbud påverka livsbedingelserna för landbygdsbutikerna. Man kan bl.a. minska kraven på det sortiment som anbudsgivarna måste prissätta och kunna leverera.

I *motion 2010/11:MJ226* av Betty Malmberg (M) yrkande 2 begärs att informationen förbättras och att det tydliggörs vilka möjligheter som finns att kräva att svensk miljö- och djurskyddslagstiftning ska följas vid offentlig upphandling. Motionären anför att det för dem som tror på marknadskrafterna är självklart att det ska finnas ekologiska livsmedel eftersom konsumenterna efterfrågar det. Däremot anser inte motionären att det är försvarbart att snedvrیدا konkurrensen med subventioner respektive straff-

avgifter på endera produktionsformen. Inte heller kan det vara acceptabelt att en fjärdedel av de varor skolkök och sjukhuskök runt om i landet köper ska vara ekologiskt producerade, när det kan finnas konventionellt odlade grödor i närområdet. Det är enligt motionären en skandalös dubbelmoral att sätta mål som kan legitimera att det fraktas mat runt halva jordklotet, bara för att den är ekomärkt, då närodlade produkter finns att tillgå. Eftersom inköpsmål för ekologiska produkter dessutom torde fördyra matinköpen för den offentliga verksamheten gör riksdagen därvid också ett allvarligt intrång i den kommunala beslutanderätten. Inga nya nationella mål ska därför fastställas för vare sig ekologisk produktion eller konsumtion. I stället bör kravet vara att livsmedel som köps för skattemedel ska vara producerade i enlighet med svensk miljö- och djurskyddslagstiftning.

I *motion 2010/11: MJ272* av Anders Sellström (KD) yrkande 2 och 3 begärs att möjligheterna stärks för kommuner och landsting att välja närproducerat inom sina verksamheter samt att regeringen inrättar en webbplats där den som stöter på problem vad gäller lagar och bestämmelser i samband med offentlig upphandling kan rapportera detta via nätet. Det finns i dag olika möjligheter för exempelvis en kommun att underlätta för lokala och småskaliga producenter att delta i upphandlingar. Det går även att ställa krav på djurskydd. När man i en och samma upphandling ska köpa både kött och rotsaker utesluter man många leverantörer. Kommunerna behöver bli skickligare på att göra upphandlingar som möjliggör för små företag att vara med och konkurrera vid upphandlingar. För att kunna hålla en bra upphandlingskompetens kan kommunerna behöva gå samman i upphandlingsförbund.

Tidigare behandling

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden på detta område, senast i betänkande 2009/10:FiU22. Utskottet konstaterade då, liksom vid tidigare tillfällen, att det inte är möjligt för en upphandlande myndighet eller enhet att ta lokala hänsyn vid offentlig upphandling. Ett sådant krav skulle strida mot såväl bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling som mot upphandlingsdirektiven och de grundläggande EU-rättsliga principerna om likabehandling och förbud mot diskriminering.

Kompletterande uppgifter

Att svenska produkter har en sämre konkurrenskraft än produkter i andra länder på grund av en hårdare lagstiftning som bl.a. leder till högre produktionskostnader kan inte, enligt Konkurrensverket, utgöra ett skäl för enskilda myndigheter att ställa vissa krav vid offentlig upphandling. Generellt gäller att protektionistiska syften inte får förekomma. Konkurrensverket drar slutsatsen att krav på att livsmedel ska vara producerade i enlighet med den svenska djurskyddslagstiftningen strider mot principerna om icke-

diskriminering och likabehandling. Ett sådant krav strider dessutom mot principen om ömsesidigt erkännande och det ankommer inte på enskilda upphandlande myndigheter att avgöra huruvida ett särskilt skyddsintresse föreligger eller ej.

I mål 2921-2922-10 förordnade Kammarrätten i Göteborg att den aktuella upphandlingen skulle göras om. Det krav som ställts vid upphandlingen på transporttid till slakt var strängare än vad som gäller i vissa andra EU-länder. Enligt kammarrätten utgör det en sådan importrestriktion som enligt huvudregeln är otillåten. Kommunen hade inte visat varför ett sådant konkurrensbegränsande krav skulle vara befogat från t.ex. djurskyddssynpunkt. Kravet stred därför mot principen om icke-diskriminering i 1 kap. 9 § LOU.

När det gäller förslaget om att inrätta en webbplats kan nämnas Konkurrensverkets hemsida, dit den som har frågor och stöter på problem vid upphandlingar kan vända sig. Vidare har Miljöstyrningsrådet tagit fram en vägledning beträffande sociala och etiska krav i offentlig upphandling. Rådet arbetar även med andra former av stöd som t.ex. utbildningar, konferenser och seminarier. Bland annat har rådet en webbaserad utbildning och helpdesk på sin hemsida.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade uppfattning att det inte är möjligt för en upphandlande myndighet eller enhet att ta lokala hänsyn vid offentlig upphandling. Ett sådant krav skulle strida mot såväl bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling som mot upphandlingsdirektiven och de grundläggande EU-rättsliga principerna om likabehandling och förbud mot diskriminering.

När det gäller frågan om inrättande av en webbplats där den som stöter på problem vad gäller lagar och bestämmelser i samband med offentlig upphandling kan rapportera detta via nätet upplyser utskottet om att Konkurrensverket har inrättat en sådan webbplats dit den som har frågor och stöter på problem vid upphandlingar kan vända sig. Även Miljöstyrningsrådet tillhandahåller liknade former av stöd. Utskottet finner därför inte att det finns skäl att föreslå ytterligare en webbplats för detta ändamål. Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi239 (S), C305 (MP) yrkande 2, C311 (KD) yrkande 15, MJ226 (M) yrkande 2 och MJ272 (KD) yrkandena 2 och 3.

Sociala kriterier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om sociala kriterier. Utskottet anser, liksom tidigare, att redan nuvarande lagstiftning gör det möjligt att ställa krav av social karaktär vid upphandlingar. Den lagstiftning om nya rättsmedel på upphandlingsområdet som trädde i kraft 2010 innebär enligt utskottet att denna möjlighet ytterligare tydliggörs.

Jämför särskilt yttrande 5 (MP).

Motionen

I *motion 2010/11:Fi247* av Ulf Holm (MP) yrkas att det tydliggörs att sociala kriterier är ett möjligt instrument vid offentlig upphandling för att skapa arbete för grupper som är utanför arbetsmarknaden. Kommuner har ansvaret för sysselsättning av olika grupper och är dessutom den myndighet som betalar försörjningsstöd. Här finns en möjlighet att kombinera kommunens skyldighet att bereda människor meningsfull sysselsättning, samtidigt som man får olika kommunala behov tillgodosedda. Det behövs ingen ny lagstiftning för detta. Problemet är att riksdagen i Sverige inte har tydliggjort denna möjlighet inom ramen för existerande lagstiftning. Då kommer säkerligen användningen av sociala kriterier vid offentlig upphandling att öka väsentligt.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motioner om social hänsyn senast i betänkande 2009/10:FiU22. Utskottet noterade då, liksom tidigare år, att redan nuvarande lagstiftning gör det möjligt att ställa krav av social karaktär vid upphandlingar. Utskottet välkomnade då också att regeringen i den då aktuella propositionen, 2009/10:180 Nya rättsmedel på upphandlingsområdet, föreslog en generell målsättningsbestämmelse som innebär att upphandlande myndigheter och enheter bör beakta sociala hänsyn om upphandlingens art motiverar detta. Med anledning av detta förslag ansåg inte utskottet att riksdagen för närvarande behövde ta ytterligare initiativ i frågan.

Kompletterande uppgifter

Regeringen beslutade den 9 september 2010 att ge en särskild utredare i uppdrag att utvärdera upphandlingsregelverket ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv. Syftet är att utreda om upphandlingsreglerna i tillräcklig utsträckning möjliggör för upphandlande myndigheter och enheter att göra goda ekonomiska affärer genom att tillvarata konkurrensen på marknaden och samtidigt använda sin köpkraft till att bl.a. ta sociala och

etiska hänsyn. Utredaren ska ta fram underlag för eventuella regleringsändringar och föreslå andra nödvändiga åtgärder inom det aktuella området. Uppdraget ska genomföras på ett utåtriktat sätt i kontakt med statliga myndigheter, kommuner, landsting, arbetsmarknadens parter, företag och intresseorganisationer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att redan nuvarande lagstiftning gör det möjligt att ställa krav av social karaktär vid upphandlingar. Den lagstiftning om nya rättsmedel på upphandlingsområdet som trädde i kraft 2010 innebär enligt utskottet att denna möjlighet ytterligare tydliggörs (se prop. 2009/10:180 och bet. 2009/10:FiU22). Utskottet anser också att det finns skäl att avvakta utredningens slutsatser innan ytterligare åtgärder övervägs. Utskottet finner med anledning härav inte att riksdagen för närvarande behöver ta ytterligare initiativ i frågan och avstyrker motion Fi247 (MP).

Beställarkompetens m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om beställarkompetens och införande av lagregler som förbjuder offentliga upphandlare att utestänga offentliga förvaltningar från att delta i upphandlingar. Utskottet understryker att det faller på varje upphandlande enhets ansvar att säkerställa nödvändig kompetens hos sin personal på upphandlingsområdet. När det gäller offentliga förvaltningars rätt att delta i upphandlingar, avstyrker utskottet yrkandet med hänvisning till att redan gällande regelverk ger offentliga förvaltningar möjlighet till detta inom vissa ramar.

Motionen

I *motion 2010/11:Fi252* av Hillevi Larsson (S) yrkandena 1 och 2 begärs att lagstiftningen ändras så att det blir omöjligt för en offentlig upphandlare att utestänga offentliga förvaltningar från att delta i upphandlingar samt att det övervägs att tillsätta en utredning för att utarbeta förslag till obligatorisk utbildning för offentliga upphandlare.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade liknande motioner avseende beställarkompetens i betänkande 2007/08:FiU7, varvid utskottet vidhöll sin tidigare uttryckta uppfattning att det faller på varje upphandlande enhets ansvar att säker-

ställa nödvändig kompetens hos sin personal. Utskottet noterade dessutom att arbete på detta område bedrivs av Konkurrensverket, som bl.a. har en ambition att tillhandahålla mer information om offentlig upphandling. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet motionerna.

När det gäller frågan att omöjliggöra för en offentlig upphandlare att utestänga offentliga förvaltningar från att delta i upphandlingar har utskottet behandlat liknande motioner tidigare, senast i betänkande 2006/07: FiU13. Utskottet hänvisade till att begreppet ”upphandlande enhet” definieras i 1 kap. 6 § LOU. Av denna bestämmelse framgår att upphandlande enheter kan vara såväl bolag, föreningar, samfälligheter som stiftelser, förutsatt att de uppfyller de kriterier som lagen anger. Den juridiska form i vilken en verksamhet bedrivs är därmed inte avgörande för bedömningen av om en viss enhet – ett bolag, en förening eller en annan juridisk person – är en upphandlande enhet.

Kompletterande uppgifter

Enligt uppgift från Konkurrensverket finns det ingen bestämmelse i LOU som hindrar att kommunala förvaltningar får delta i upphandlingar, men det kan strida mot kommunallagens bestämmelser. Kommunal verksamhet kan förbjudas om det snedvrider konkurrensen och går över den kommunala kompetensen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet understryker att det faller på varje upphandlande enhets ansvar att säkerställa nödvändig kompetens hos sin personal på upphandlingsområdet. Utskottet noterar dessutom att arbete på detta område bedrivs av Konkurrensverket och Miljöstyrningsrådet som båda arbetar med att ge stöd på upphandlingsområdet genom bl.a. utbildningar, konferenser och seminarier.

När det gäller frågan om rätten för offentliga förvaltningar att delta i upphandlingar finner utskottet att det i LOU inte finns någon bestämmelse som hindrar sådana förvaltningar från att delta i upphandlingar. Ett deltagande kan däremot i vissa fall strida mot bestämmelserna i kommunallagen. Det gäller i de fall där kommunal verksamhet snedvrider konkurrensen och går över den kommunala kompetensen. Utskottet avstyrker därmed motion Fi252 (S) yrkandena 1 och 2.

Fackliga organisationers insyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att fackliga organisationers insyn och inflytande i upphandlingsprocessen förstärks. Utskottet anser att det redan i gällande regelverk finns stora möjligheter att ställa miljökrav och sociala krav vid upphandlingar. Jämför reservation 3 (S).

Motionen

I *motion 2010/11:Fi253* av Hillevi Larsson (S) yrkas att de fackliga organisationernas insyn och inflytande i upphandlingsprocessen förstärks. Tillämpning och regelverk för upphandling måste fungera på ett sätt som vidmakthåller och främjar sociala förbättringar i samhället. Insynen och det fackliga inflytandet i upphandlingsprocessen är otillräckliga. Medbestämmandelagen och lagen om offentlig upphandling ger inte de fackliga organisationerna tillräcklig insyn och påverkansmöjligheter vid upphandlingar. Sverige har, enligt professor Niklas Bruun i en expertutredning för Upphandlingskommittén, inte utnyttjat EU-lagstiftningens möjligheter till skydd för arbetstagaren vid offentlig upphandling. Alltför ofta innebär en upphandling oacceptabla konsekvenser för de anställda i form av sämre arbetsmiljö, dåliga anställningsvillkor och sämre anställningstrygghet.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat liknande motioner i betänkande 2007/08:FiU7. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med motiveringen att de båda EG-direktiv om upphandling som antogs 2004 uttryckligen medger att sociala krav och miljökrav ställs. Med utgångspunkt i direktiven föreslog Upphandlingsutredningen i sitt slutbetänkande att bestämmelser förs in i LOU, enligt vilka upphandlande enheter bör ställa miljökrav och sociala krav vid upphandling i den utsträckning det är påkallat med hänsyn till upphandlingens art. Upphandlingsutredningens slutbetänkande var då under beredning i Regeringskansliet, och det saknades enligt utskottet anledning att föregripa resultatet av det pågående beredningsarbetet.

Kompletterande uppgifter

Absolut sekretess råder från annonsering fram till dess tilldelningsbeslut meddelats anbudsgivarna. Möjlighet till insyn föreligger dock före annonsering.

Den 15 juli 2010 infördes en målsättningsbestämmelse i lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF). Bestämmelsen syftar till att

stärka styrmedlen miljökrav och sociala krav i offentlig upphandling. Målsättningsbestämmelsen säger att upphandlande myndigheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Det finns därmed enligt utskottet redan i nuläget stora möjligheter att ställa miljökrav och sociala krav vid upphandlingar.

Regeringen beslutade den 9 september 2010 att ge en särskild utredare i uppdrag att utvärdera upphandlingsregelverket ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv. Syftet är att utreda om upphandlingsreglerna i tillräcklig utsträckning möjliggör för upphandlande myndigheter och enheter att göra goda ekonomiska affärer genom att tillvarata konkurrensen på marknaden och samtidigt använda sin köpkraft till att bl.a. ta sociala och etiska hänsyn. Utredaren ska ta fram underlag för eventuella regleringsändringar och föreslå andra nödvändiga åtgärder inom det aktuella området. Uppdraget ska genomföras på ett utåtriktat sätt i kontakt med statliga myndigheter, kommuner, landsting, arbetsmarknadens parter, företag och intresseorganisationer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det införts en målsättningsbestämmelse i 1 kap. 9 a § lagen om offentlig upphandling (LOU) och i lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF). Bestämmelsen syftar till att stärka styrmedlen miljökrav och sociala krav i offentlig upphandling. Målsättningsbestämmelsen säger att upphandlande myndigheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Det finns därmed enligt utskottet redan i nuläget stora möjligheter att ställa miljökrav och sociala krav vid upphandlingar. Utskottet avstyrker därmed motion Fi253 (S).

Hälso- och sjukvården m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om upphandling av hälso- och sjukvård. Utskottet vidhåller sin tidigare mening att reglerna i lagen (2008:962) om valfrihetssystem möjliggör en ökad mångfald och flexibilitet inom bl.a. hälso- och sjukvården.

Jämför reservation 4 (S, V) och särskilt yttrande 6 (MP).

Motionerna

I *motion 2010/11:So481* av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 3 begärs att lagen om offentlig upphandling ses över så att hälso- och sjukvården i sin helhet inte ska omfattas av den lagstiftningen. Det behövs förnyade och verklighetsanpassade upphandlingsregler som kan skapa

utrymme för reell konkurrens och bred mångfald där även mindre aktörer inkluderas. Lagens huvudregel är att upphandling ska göras med utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns. Inom svensk hälso- och sjukvård finns en uppenbar brist på en fungerande marknad och därmed brist på konkurrens. Dagens utformning av lagen om offentlig upphandling gör det svårt att skapa de rätta förutsättningarna för att nya företag ska växa inom denna bransch.

I *motion 2010/11:So573* av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5 begärs att lagen om offentlig upphandling ändras genom att ta bort hälso- och sjukvård samt omsorg från det lagen i dag omfattar.

I *motion 2010/11:N386* av Christer Adelsbo m.fl. (S) yrkande 4 begärs att lagen om offentlig upphandling ändras så att den inte tillämpas på socialt företagande. I den pågående översynen av lagen om offentlig upphandling är det enligt motionärerna av stor vikt att möjligheterna att ta sociala hänsyn vid upphandling tydliggörs ytterligare. Det är viktigt att försäkra sig om att lagen inte tolkas på ett för små kooperativa företag ogynnsamt sätt och att kunskap om socialt företagande inte utgör ett hinder för deras möjligheter. Motionärernas grundinställning är att lagen om offentlig upphandling inte är tillämplig inom vård-, omsorgs- och sociala tjänster och därmed då inte heller när det gäller socialt företagande.

I *kommittémotion 2010/11:N421* av Ulf Holm m.fl. (MP) yrkande 3 begärs att lagen om offentlig upphandling ses över med syftet att sociala företag ges bättre möjlighet att konkurrera vid offentlig upphandling så att intentionerna med konkurrens och valfrihet kan uppnås och att lagen därmed kan fungera bättre även för små aktörer. Framför allt bör lagen, gällande de s.k. B-tjänsterna (vård och omsorg), ge utrymme för att små och medelstora aktörer får en reell möjlighet att bli utförare. Motionärerna vill dessutom framhäva småskalighet samt brukar- och personalägda företag. Sociala kriterier ska tydliggöras som ett strategiskt och naturligt instrument och uppmuntras av upphandlingsansvariga där så är lämpligt. De kan användas som utförarvillkor eller som utvärderingskriterier. Om sociala kriterier skulle komma att användas ofta, skulle det kunna leda till att ”människor i utanförskap” blir en bristvara. Offentlig sektor får en tjänst utförd eller en vara producerad samtidigt som människor långt ifrån arbetsmarknaden får arbete.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motioner om upphandling av hälso- och sjukvård senast i betänkande 2009/10:FiU22. Utskottet avstyrkte då motionerna med hänvisning till att lagen (2008:962) om valfrihetssystem hade införts och sedan den 1 januari 2009 kan tillämpas vid tillhandahållande av hälsovård och socialtjänst. Utskottet vidhöll sin uppfattning att reglerna möjliggör en ökad mångfald och flexibilitet inom bl.a. hälso- och sjukvården. Konkurrensverket som är tillsynsmyndighet enligt lagen hade tagit fram informa-

tionsmaterial om regelverket, och utskottet ansåg inte att det i det läget fanns något behov av ytterligare initiativ från riksdagens sida på detta område.

Kompletterande uppgifter

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) reglerar vad som ska gälla när upphandlande myndigheter konkurrensutsätter delar av sin verksamhet genom att överlåta till brukaren att välja utförare bland leverantörer i ett valfrihetssystem. Lagen gäller för kommuner och landsting när de inför valfrihetssystem för hälsovård- och socialtjänster. Det är frivilligt för kommuner att införa valfrihetssystem men obligatoriskt för landstingen inom primärvården. Från den 1 maj 2010 ska även Arbetsförmedlingen tillämpa LOV vid tillhandahållande av valfrihetssystem med etableringslotsar för nyanlända invandrare. Konkurrensverket är tillsynsmyndighet för lagen om valfrihetssystem och ska uppmärksamma om det finns lagstiftning och praxis som motverkar valfrihet.

Valfrihetssystem enligt LOV ska utformas i enlighet med EU-rättens grundläggande principer om likabehandling och icke-diskriminering samt principerna om öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet. Det innebär bl.a. att alla leverantörer i valfrihetssystemet ska behandlas lika och att kraven som ställs på leverantörerna ska vara rimliga. LOV ska tillämpas av de kommuner och landsting som beslutat att införa valfrihetssystem i sin verksamhet. Dessa kommuner och landsting kallas i lagen för upphandlande myndigheter. Även s.k. offentligt styrda organ kan under vissa förutsättningar ingå i begreppet upphandlande myndighet. Detta gäller exempelvis vissa bolag och stiftelser. LOV omfattar tjänster inom hälsovård och socialtjänster som är upptagna som B-tjänster i kategori 25 i bilaga 3 till LOU. Som exempel kan nämnas äldreomsorg, social omsorg för handikappade, barnmorsketjänster, tjänster utförda av allmänpraktiserande läkare och tjänster för dagcenter. Lagen gäller däremot inte tjänster inom barn- och ungdomsomsorg.

Utredningen om patientens rätt har i sitt slutbetänkande Regler för etablering av vårdgivare (SOU 2009:84) föreslagit en ny lag om vårdgivarreglering som bl.a. innehåller bestämmelser om regler om vårdgivaravgifter och patientsättning. Den föreslagna lagen ska inte gälla när LOU eller LOV är tillämpliga. Betänkandet är under remissbehandling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade mening att reglerna i lagen (2008:962) om valfrihetssystem möjliggör en ökad mångfald och flexibilitet inom bl.a. hälso- och sjukvården. Utskottet ser därför inte något behov av ytterligare initiativ från riksdagens sida på detta område. Därmed avstyrks motionerna So481 (M) yrkande 3, So573 (V) yrkande 5, N386 (S) yrkande 4 och N421 (MP) yrkande 3.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Kollektivavtal, punkt 2 (S, V)

av Thomas Östros (S), Jennie Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Monica Green (S), Bo Bernhardsson (S), Marie Nordén (S) och Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2010/11:Fi207 av Fredrik Olovsson (S),
2010/11:Fi208 av Börje Vestlund (S),
2010/11:Fi254 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S) och
2010/11:A385 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Varje år köper stat, kommuner och landsting varor och tjänster för runt 500 miljarder kronor. Offentliga upphandlare ställer i dag ytterst sällan några krav på sina leverantörer vad gäller kollektivavtal, och efterlevnad av deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna eller ILO:s kärnkonventioner.

För att utreda frågan om rätten att ställa sociala, etiska och miljömässiga krav, bl.a. på kollektivavtal, i samband med offentlig upphandling tillsattes Upphandlingsutredningen som kom med sitt slutbetänkande 2006 (SOU 2006:28). Där dras slutsatsen att det inte finns några rättsliga hinder i vare sig EU-rätten eller svensk lagstiftning mot att ställa sociala, etiska och miljömässiga krav – inklusive krav på kollektivavtal – vid offentlig upphandling. Vi anser dock att frågan är mer politisk än juridisk. Det står riksdagen fritt att ändra lagen om offentlig upphandling så att krav på kollektivavtal kan ställas. Det borde vara en självklarhet att stat, kommuner och landsting aktivt deltar i kampen mot social dumpning, utnyttjande av svart arbetskraft och skattefiffel genom att kräva kollektivavtal för att köpa tjänster av privata entreprenörer för skattepengar.

ILO:s konvention 94 slår fast att offentliga upphandlingar ska innehålla klausuler som garanterar arbetstagare löner, arbetstider och andra villkor som inte är mindre förmånliga än de som finns i kollektivavtal för arbete

av samma slag i den bransch och i det område där arbetet utförs. En ratificering av konventionen, liksom ett krav på kollektivavtal vid upphandling, skulle förbättra möjligheterna att motverka social dumpning eftersom företag som konkurrerar med hjälp av dåliga villkor för sin personal då utestängs från offentliga upphandlingar. En ratificering gör det därmed lättare att upprätthålla goda löne- och anställningsvillkor i Sverige.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad vi anfört om krav på förändringar av lagstiftningen för att arbetsmiljöhänsyn ska kunna tas och att krav på villkor i enlighet med svenska kollektivavtal kan ställas vid all offentlig upphandling samt om en ratificering av ILO:s konvention 94.

2. Miljöhänsyn, punkt 3 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:MJ296 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11 och avslår motionerna

2010/11:Fi209 av Olle Thorell (S),

2010/11:Fi222 av Elin Lundgren (S),

2010/11:Fi245 av Ann-Kristine Johansson (S),

2010/11:MJ433 av Jan Lindholm (MP) yrkande 2,

2010/11:MJ449 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 13,

2010/11:N220 av Jan Lindholm (MP) yrkande 2,

2010/11:N374 av Hans Olsson m.fl. (S) yrkande 3 och

2010/11:N437 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

I dag omges vi av kemikalier. De finns i våra kläder, i vår mat, i våra hus, i våra möbler och i barnens leksaker. De finns i jorden, luften och vattnet, och vi vet inte vad närvaron av dessa kemikalier kommer att ge för konsekvenser för vår hälsa, våra ekosystem och våra framtida livsmöjligheter. Osäkerheten om riskerna med många av kemikalierna är stor, och vi vet inte hur många och vilka kemikalier som släpps ut runt om i världen. Mindre än 5 % av de drygt 100 000 kemikalier som finns på den europeiska marknaden i dag har testats i någon större utsträckning.

Den offentliga upphandlingen är ett utmärkt verktyg i arbetet mot ett mer miljövänligt samhälle och bör därför styras till att minska användningen av riskabla kemikalier i den offentliga verksamheten.

Detta bör ges regeringen till känna.

3. Fackliga organisationers insyn, punkt 9 (S)

av Thomas Östros (S), Jennie Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Monica Green (S), Bo Bernhardsson (S) och Marie Nordén (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fi253 av Hillevi Larsson (S).

Ställningstagande

Det är viktigt att tillämpningen av och regelverken för upphandling fungerar så att de vidmakthåller och främjar sociala förbättringar i samhället. Insynen och det fackliga inflytandet i upphandlingsprocessen är enligt vår mening otillräcklig och måste därför förstärkas. Medbestämmandelagen och lagen om offentlig upphandling ger inte de fackliga organisationerna tillräcklig insyn och möjligheter att påverka upphandlingar.

Professor Ruth Nielsen vid Köpenhamns universitet har jämfört den svenska och danska tillämpningen av upphandlingsdirektivet. Hon konstaterar att Sverige har ålagt sig en rad restriktioner som inte följer av direktivet, varav kravet på affärsmässighet är en. I Danmark krävs det att företag som ska komma i fråga för offentlig upphandling ska tillämpa kollektivavtalsmässiga villkor. Hon konstaterar vidare i en expertutredning för Upphandlingskommittén att Sverige inte har utnyttjat EU-lagstiftningens möjligheter till skydd för arbetstagare vid offentlig upphandling.

Alltför ofta innebär en upphandling oacceptabla konsekvenser för de anställda i form av sämre arbetsmiljö, dåliga anställningsvillkor och sämre anställningstrygghet. Vi anser att offentliga upphandlingar måste kunna genomföras med hänsyn till både pris, kvalitet och arbetstagarnas villkor. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med sådana lagförslag. Det bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Hälso- och sjukvården m.m., punkt 10 (S, V)

av Thomas Östros (S), Jennie Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Monica Green (S), Bo Bernhardsson (S), Marie Nordén (S) och Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2010/11:So573 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5 och
2010/11:N386 av Christer Adelsbo m.fl. (S) yrkande 4 och
avslår motionerna
2010/11:So481 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 3 och
2010/11:N421 av Ulf Holm m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Från att vård och omsorg tidigare i stor utsträckning endast drivits av kommuner och landsting i egen regi tillkom med början under 1990-talet ett antal andra utförare. Marknadslösningar och fri konkurrens om gemensamma medel garanterar dock inte kvalitet och allas rätt till god service utifrån individens behov och behöver inte heller ge ett effektivt och rättvist utnyttjande av resurserna.

Vi anser att det är det olämpligt att använda upphandling när det gäller hälso- och sjukvård liksom för äldre- och handikappomsorg. Vi stöder en lagstiftning som möjliggör valfrihetssystem där landsting eller kommuner certifierar de olika utövarna inom hälso- och sjukvården och omsorgen samt anger de krav som ställs på verksamheten.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som ovan anförts om att undanta hälso- och sjukvårdstjänster samt omsorgstjänster från upphandlingsreglerna.

Särskilda yttranden

1. Miljöhänsyn, punkt 3 (S)

Thomas Östros (S), Jennie Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Monica Green (S), Bo Bernhardsson (S) och Marie Nordén (S) anför:

Vi avstår från att lämna någon reservation för motion 2010/11:Fi209 i avvaktan på att den utredning som regeringen tillsatte i september 2010 lämnar sitt slutbetänkande. Vi vill dock ändå ta upp några frågor som enligt vår mening bör belysas samt redovisa vår syn på hur målet med en miljöanpassad offentlig upphandling kan förverkligas.

Den ambitionshöjning som krävs på miljöområdet, med ökad energieffektivisering och utveckling av miljövänliga produkter, kommer inte att kunna åstadkommas om marknaden lämnas att uppnå detta på egen hand. Det krävs en aktiv offentlig sektor som tar ansvar och driver på i upphandlingar och offentliga investeringar. Kommuner liksom statliga bolag och myndigheter kan öka tempot i energieffektiviseringen och produktutvecklingen genom att systematiskt efterfråga ny hållbar teknik, som t.ex. skett när det gäller inköp av miljöbilar. Miljöbilsförsäljningen har fått ett genombrott under det senaste decenniet, något som knappast hade inträffat om inte driftiga kommunpolitiker hade genomfört viktiga lokala satsningar på eget initiativ. Miljöanpassad offentlig upphandling är på väg att slå igenom som ett synnerligen effektivt styrmedel i miljöpolitiken. Inom EU visar sig detta bl.a. genom att alla medlemsländer ska arbeta fram nationella handlingsplaner som en del av den integrerade produktpolitiken. Problemet i dag är inte nödvändigtvis att miljökrav saknas vid upphandlingar men däremot att kraven alltför ofta är utformade på ett sätt som gör att de inte får några verkliga konsekvenser i själva upphandlingen.

Den socialdemokratiska regeringen antog på ett tidigt stadium målet att den offentliga sektorn så långt som möjligt ska ställa krav på sociala hänsyn och miljöhänsyn. Nu menar vi att ribban ska höjas ytterligare så att de upphandlande enheterna ska vara skyldiga att, inför varje enskild upphandling, ta ställning till om sociala krav och miljökrav ska ställas. Om den upphandlande enheten beslutar att inte ställa några sådana krav ska beslutet motiveras skriftligt. Vi vill att den borgerliga regeringen går vidare och utreder möjligheterna att införa bindande regler för miljökrav och sociala krav.

Vi socialdemokrater ser också behovet av att den offentliga upphandlingen tar hänsyn till miljöeffekter och sociala effekter under hela produktionskedjan. Ett exempel på detta är att god djuromsorg ska vara en viktig faktor vid upphandling av livsmedel i skol- och omsorgsverksamhet. Det är också viktigt att få fram en enhetlig klimatvarudeklaration som kan vara ett stöd vid upphandling. En sådan deklaration bör tas fram genom ett samarbete mellan livsmedelsbranschen, energibranschen och transportörerna.

Mot bakgrund av detta kan vi inte ställa oss bakom utskottets ställningstagande men avstår från att reservera oss med hänsyn till pågående utredningsarbete.

2. Miljöhänsyn, punkt 3 (MP)

Mikaela Valtersson (MP) anför:

Den offentliga sektorn är en viktig aktör för att ställa om produktions- och konsumtionsmönstren i en mer miljöanpassad riktning. Det var t.ex. den offentliga upphandlingen som bröt mark för den stora minskningen av klorblekningen av papper på 1980- och 1990-talen. Den offentliga upphandlingen bör användas mer aktivt för att få fram mer giftfria produkter. Där det finns en vedertagen miljömärkning bör den offentliga upphandlingen ställa krav som motsvarar miljömärkningens kriterier. Krav bör också ställas på att där så är möjligt byta ut och undvika farliga ämnen, som ämnen på den s.k. SIN-listan (Substitute It Now) som tagits fram av Chem Sec (The International Chemical Secretariat), i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Regeringen bör också stimulera offentlig teknikupphandling för att skapa förutsättningar för utveckling av tekniska produkter som bidrar till att minska kemiska risker.

Att sätta tydliga mål som att ingen statlig myndighet ska köpa fossilberoende bilar efter 2015 eller att statliga upphandlingar ska ställa krav på att leverantörer endast använder den fossilsnålaste teknik som går att finna och i många fall en helt fossiloberoende teknik borde vara självklarheter. Lika självklart borde det vara att regeringsledamöter slutar flyga till EU-möten och i stället tar tåget, inte för att rädda världen utan för att signalera allvaret i frågan.

Den offentliga sektorn måste bli bättre på att ställa tydliga krav på energieffektivitet i sin upphandling. Ett krav bör vara att man väljer apparater och system med en energiprestanda som är inom den bästa fjärdedelen på marknaden. På så sätt utnyttjas den ekonomiska kraften i den offentliga upphandlingen som en kraftfull hävstång för energieffektivisering samtidigt som efterfrågan på energisnåla lösningar ökar.

Sammantaget anser vi att tydligare krav på miljöområdet vid offentliga upphandlingar skulle förbättra utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle, men vi avstår från att reservera oss mot utskottets ställningstagande i avvaktan på att den upphandlingsutredning som regeringen tillsatt ska avge sitt slutbetänkande.

3. Djuromsorg, punkt 5 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Vänsterpartiet har tidigare motionerat om vikten av att stärka det svenska djurskyddet genom bl.a. ursprungsmärkning, ökade djurskyddskontroller och förbättrad djurhållning inom livsmedelsindustrin. Vi ser alltså stora för-

bättringsbehov inom den svenska djurskyddslagstiftningen och anser att det ska vara en självklarhet att den offentliga sektorn ska följa denna lagstiftning i sina upphandlingar.

Mot bakgrund av detta kan vi i Vänsterpartiet inte ställa oss bakom utskottets ställningstagande men avstår från att reservera oss med hänsyn till pågående utredningsarbete.

4. Närproducerat, punkt 6 (MP)

Mikaela Valtersson (MP) anför:

Lokal upphandling ger ofta påtagliga multiplikatoreffekter i den lokala ekonomin och bidrar därmed till att skapa arbetstillfällen och skatteintäkter. Internationella studier, bl.a. från New Economics Foundation i London, har visat att ett något dyrare anbud från ett lokalt företag ofta i slutändan ändå lönar sig tack vare att pengarna då cirkulerar i den lokala ekonomin i stället för att rinna ut ur kommunen och regionen. Detta är bakgrunden till att exempelvis många amerikanska kommuner är beredda att acceptera 5 % dyrare anbud från lokalt förankrade företag. I flera svenska kommuner görs en tolkning av lagen om offentlig upphandling och EU-rätten på området som gör det svårare att främja den lokala ekonomin vid upphandlingar. Konsekvensen kan bli att aktörer som skapar arbetsmöjligheter i socialt utsatta områden eller får små bygdeekonomier att växa utkonkurreras av aktörer som vinner upphandlingar utan att åstadkomma liknande lokala vinster.

Sammanfattningsvis anser jag att det bör utredas hur upphandlingar görs på ett sätt så att den lokala ekonomin gagnas samt att fakta som möjliggör upphandlingar som är lyckade för den lokala ekonomin bör spridas mellan kommuner, myndigheter och andra upphandlande parter. Jag avstår dock från att reservera mig mot utskottets ställningstagande i avvaktan på att den upphandlingsutredning som regeringen har tillsatt har avgett sitt slutbetänkande.

5. Sociala kriterier, punkt 7 (MP)

Mikaela Valtersson (MP) anför:

Kommuner har ansvaret för olika gruppers sysselsättning och är dessutom den myndighet som betalar försörjningsstöd. Här finns en möjlighet att fullgöra kommunens skyldighet att ge människor meningsfull sysselsättning, samtidigt som man får olika kommunala behov tillgodosedda. Någon ny lagstiftning för detta behövs inte, men riksdagen måste tydliggöra att denna möjlighet finns inom ramen för existerande lagstiftning. På så sätt kommer säkerligen användningen av sociala kriterier vid offentlig upphandling att öka väsentligt. Jag avstår dock från att reservera mig mot utskottets ställningstagande i avvaktan på att den upphandlingsutredning som regeringen har tillsatt har avgett sitt slutbetänkande.

6. Hälso- och sjukvården m.m., punkt 10 (MP)

Mikaela Valtersson (MP) anför:

Jag anser att lagen om offentlig upphandling bör ses över i syfte att ge sociala företag bättre möjlighet att konkurrera vid offentlig upphandling så att intentionerna med konkurrens och valfrihet kan uppnås och så att lagen därmed kan fungera bättre även för små aktörer. Lagen bör framför allt ge små och medelstora aktörer en reell möjlighet att bli utförare av de s.k. B-tjänsterna (vård och omsorg). Sociala kriterier ska tydliggöras som ett strategiskt och naturligt instrument och uppmuntras av upphandlingsansvariga där så är lämpligt. De kan användas som utförarvillkor eller som utvärderingskriterier. Om sociala kriterier skulle användas oftare, skulle det leda till att ”människor i utanförskap” blir en bristvara. Den offentliga sektorn får en tjänst utförd eller en vara producerad samtidigt som människor långt ifrån arbetsmarknaden får arbete. I avvaktan på Upphandlingsutredningens slutbetänkande avstår jag dock från att reservera mig mot utskottets ställningstagande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:Fi203 av Hans Backman (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa utmaningsrätt i hela Sverige.

2010/11:Fi207 av Fredrik Olovsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att kollektivavtal ska kunna krävas vid offentlig upphandling.

2010/11:Fi208 av Börje Vestlund (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ratificering av ILO:s konvention 94 och att det av lagen om offentlig upphandling uttryckligen ska framgå att leverantörer till stat, landsting och kommuner samt de underleverantörer som dessa använder sig av ska följa gällande svenska kollektivavtal.

2010/11:Fi209 av Olle Thorell (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att krav på miljöhänsyn alltid ska ställas vid kommunala upphandlingar.

2010/11:Fi212 av Katarina Brännström (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge ökade möjligheter för mindre företag att delta i offentliga upphandlingar.

2010/11:Fi219 av Johan Forssell och Karin Enström (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra regler för och tillsyn av offentlig upphandling.

2010/11:Fi220 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagen om offentlig upphandling för att möjliggöra krav på svenska produktionsregelverk vid upphandling av livsmedel.

2010/11:Fi222 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten aldrig bör köpa ädelträ till sin verksamhet, vilket kan uppnås genom att tydliga miljöhänsyn tas vid offentlig upphandling.

2010/11:Fi223 av Helena Lindahl och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en mer allsidig bedömning bör göras vid upphandling av livsmedel till den offentliga sektorn.

2010/11:Fi239 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över lagen om offentlig upphandling utifrån bl.a. kriterier som närproducerat.

2010/11:Fi241 av Eliza Roszkowska Öberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förenkla den offentliga upphandlingen.

2010/11:Fi245 av Ann-Kristine Johansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en miljöanpassad offentlig upphandling.

2010/11:Fi247 av Ulf Holm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sociala kriterier bör tydliggöras som ett möjligt instrument vid offentlig upphandling för att skapa arbete för grupper som är utanför arbetsmarknaden.

2010/11:Fi252 av Hillevi Larsson (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstiftningen bör förändras så att det blir omöjligt för en offentlig upphandlare att utestänga offentliga förvaltningar från att delta i upphandlingen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en utredning för att utarbeta förslag till obligatorisk utbildning för offentliga upphandlare.

2010/11:Fi253 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att de fackliga organisationernas inflytande och insyn i upphandlingsprocessen stärks.

2010/11:Fi254 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av lagen om offentlig upphandling.

2010/11:Fi255 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en obligatorisk utmaningsrätt.

2010/11:Fi267 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att dela upp de offentliga upphandlingarna för att möjliggöra för fler företag att delta.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra och förtydliga informationen till näringslivet om hur man ska hantera de offentliga upphandlingarna.

2010/11:C298 av Jan-Olof Larsson och Peter Hultqvist (båda S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa förutsättningar som ger de små företagen möjlighet att lägga anbud i den offentliga upphandlingen.

2010/11:C305 av Gustav Fridolin och Valter Mutz (båda MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av lagen om offentlig upphandling och hur densamma tolkas.

2010/11:C311 av Irene Oskarsson (KD):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att förbättra förutsättningarna för lanthandlarna.

2010/11:So481 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över reglerna i LOU så att hälso- och sjukvården i sin helhet inte omfattas av denna lagstiftning.

2010/11:So573 av Eva Olofsson m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra lagen om offentlig upphandling (LOU) genom att ta bort hälso- och sjukvård samt omsorg från det lagen i dag omfattar.

2010/11:MJ226 av Betty Malmberg (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre information och förtydliganden om vilka möjligheter som finns att kräva att svensk miljö- och djurskyddslagstiftning ska följas vid offentlig upphandling.

2010/11:MJ272 av Anders Sellström (KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka möjligheterna för kommuner och landsting att välja närproducerat inom sina verksamheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en webbplats där den som stöter emot olika lagar och bestämmelser i samband med offentlig upphandling kan rapportera detta via nätet.

2010/11:MJ296 av Jens Holm m.fl. (V):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att styra den offentliga upphandlingen till att minska användningen av riskabla kemikalier.

2010/11:MJ433 av Jan Lindholm (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att använda teknikupphandling med hänvisning till SIN-listan som en metod att påskynda utbytet av skadliga kemikalier mot mindre skadliga.

2010/11:MJ449 av Peter Eriksson m.fl. (MP):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den offentliga upphandlingen bör användas mer aktivt för få fram fler giftfria produkter.

2010/11:N220 av Jan Lindholm (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en tydlig målstyrning från regeringen mot lägre oljeförbrukning i statlig verksamhet.

2010/11:N374 av Hans Olsson m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla offentlig upphandling som ett redskap i syfte att främja en hållbar utveckling.

2010/11:N386 av Christer Adelsbo m.fl. (S):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att lagen om offentlig upphandling inte är lämplig att tillämpa på socialt företagande.

2010/11:N409 av Kenneth G Forslund m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa förutsättningar som ger de små företagen möjlighet att lägga anbud i den offentliga upphandlingen.

2010/11:N421 av Ulf Holm m.fl. (MP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att LOU bör ses över med syftet att sociala företag ges bättre möjlighet att konkurrera vid offentlig upphandling.

2010/11:N437 av Lise Nordin m.fl. (MP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att använda den offentliga upphandlingen för att minska energianvändningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka insatserna för riktad offentlig teknikupphandling.

2010/11:A385 av Josefín Brink m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagen om offentlig upphandling bör förändras i syfte att motverka social dumpning.